

PATVIRTINTA

Akmenės rajono savivaldybės tarybos
2019 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. T-244

**AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS 2018 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

**Naujoji Akmenė,
2019 m.**

TURINYS

ĮVADAS.....	2
I SKYRIUS.....	3
BENDROJI DALIS	3
1. 1. Pagrindinio rodiklių sąrašo savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“).....	3
II SKYRIUS	11
SPECIALIOJI DALIS.....	11
2.1. Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	11
2.2. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv. ...	13
2.3. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69), rodiklis 100 000 gyventojų.....	17
III SKYRIUS	21
APIBENDRINIMAS	21
IV SKYRIUS.....	22
REKOMENDACIJOS	22

IVADAS

Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programos (toliau – LSP) strategijos pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programoje įtvirtinti 4 tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. Šioje programoje numatyti uždaviniai: sumažinti skurdo lygį ir nedarbą, sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu, sumažinti alkoholinių gėrimų ir tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą, skatinti sveikos mitybos įpročius, ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius, gerinti motinos ir vaiko sveikatą, mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą ir kt.

Akmenės rajono savivaldybėje didelis dėmesys skiriamas sveikatos priežiūros stiprinimui, užtikrinant kokybiškas ir visiems prieinamas asmens ir visuomenės sveikatos paslaugas, gerinant jų kokybę. Sveikatos stebėseną ir gyventojų informuotumą didinimas tikimasi padės mažinti sergamumą ir mirtingumą mastus, ugdyti pačių gyventojų atsakomybę už savo sveikatą.

Šioje ataskaitoje įvertinta savivaldybės gyventojų sveikatos situacija, lyginama su Lietuvos vidurkiu, padės tinkamai informuoti savivaldybės politikus apie esamas problemines sritis bei padės užtikrinti, kad visuomenės sveikatos priežiūros funkcijos būtų įgyvendintos efektyviai ir tikslingai.

Lietuvos sveikatos programos iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekius.

Pagrindinių rodiklių sąrašo analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti esamą gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situaciją savivaldybėje, Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir intervencijų / priemonių poreikį, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Ataskaita parengta vadovaujantis Sveikatos informacijos centro parengtais leidiniais: „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“ ir „Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rašymo metodinės rekomendacijos 2015 m.“. Taip pat panaudoti Higienos instituto bei Lietuvos statistikos departamento duomenų bazių rodikliai.

I SKYRIUS

BENDROJI DALIS

1. 1. Pagrindinio rodiklių sąrašo savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo (PRS) analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2018 metų Akmenės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu.

Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**.

Akmenės rajono savivaldybė pateko į mažųjų savivaldybių grupę, nes turi mažiau kaip 20 000 gyventojų. Kadangi savivaldybėje rodikliai labai „jautrūs“ dėl mažo gyventojų skaičiaus, rodikliams skaičiuojamas 3 metų vidurkis. Akmenės rajono savivaldybės rodiklių vidurkiai lyginami su kitų savivaldybių bei Lietuvos naujausiais duomenimis.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Akmenės rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausiai palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Akmenės rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengti pasiūlymai.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Akmenės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

RODIKLIS	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
1	2	3	4	5	6
<i>Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai</i>					
1. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	72,9	75,9	69,9	78,6	0,96
2. Išvengiamas mirtingumas proc.	29,7	30,5	24,6	41,0	1,09
<i>1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį</i>					
3. Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	30,7	23,8	0,0	75,7	1,14
3 ¹ . Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	51,6	42,1	19,2	81,1	1,27
4. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	61,3	69,1	35,2	220,2	0,95
5. Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	6,1	3,3	0,3	8,7	1,91
6. Ilgalaikio nedarbo lygis	3,7	2,2	0,3	8,2	1,97
7. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	-19,0	-5,3	-23,7	8,4	4,39
8. Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.	116,1	91,0	46,2	192,4	1,11
9. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	261,0	148,9	57,4	339,9	1,85
10. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	55,6	25,4	3,2	91,0	2,42
11. Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai)	36,1	32,9	0,0	88,4	1,73
<i>2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką</i>					
12. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	1,8	0,9	0,0	3,9	1,21
13. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	124,6	150,7	104,9	212,0	0,89
14. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	96,9	67,1	45,3	125,9	1,44

RODIKLIS	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
1	2	3	4	5	6
15. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	29,4	74,9	0,0	140,9	0,42
16. Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	10,2	5,5	0,0	19,6	1,36
17. Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	24,6	15,3	0,0	32,6	1,25
18. Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.	0,0	7,9	0,0	26,3	0,42
19. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	0,0	3,0	0,0	19,2	0,55
20. Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	98,1	58,9	29,3	136,3	1,48
21. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km (2017 m.)	5058	1010	63	34382	5,35
22. Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	93,1				
23. Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	89,3				
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
24. Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12) 100 000 gyv.	12,2	3,1	0,0	24,8	1,69
25. Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15) 100 000 gyventojų.	20,3	17,7	0,0	45,1	1,11
26. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	10,3	85,8	3,9	442,1	0,14
27. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	272,7	189,9	49,8	415,9	1,42
28. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	312,3	166,8	32,5	359,2	1,83
29. Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis	30,9	36,7	11,7	73,5	0,79
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
30. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų	45,2	32,5	20,0	64,9	1,44
31. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų	4,9	6,9	4,1	10,0	0,81
32. Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,3	2,0	1,2	6,2	1,15
33. Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.	5,1	7,2	2,6	13,6	0,74

RODIKLIS	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
1	2	3	4	5	6
34. Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,3	9,1	6,5	11,3	0,92
36. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų (nauji atvejai)	5,2	3,1	0,0	13,9	1,60
37. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis B20-B22, B23 (B23.0-B23.2, B23.8), B24, Z21, A50 (A50.0-A50.7, A50.9), A51-A53, A54 (A54.0-A54.6, A54.8, A54.9), A56 (A56.0-A56.4, A56.8) 10 000 gyventojų	0,5	2,2	0,0	5,1	0,61
38. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	0,0	3,4	0,0	16,5	1,11
39. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepijimo apimtys	95,2	92,1	83,0	99,5	1,04
40. 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo <i>Haemophilus influenzae</i> infekcijos vakcinosis (3 dozės) skiepijimo apimtys	95,3	92,3	70,0	97,7	1,02
41. Tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	34,2	14,5	5,7	52,7	2,33
42. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	21,3	18,9	7,5	28,3	1,32
43. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų	3,6	4,4	0,0	15,8	2,15
44. Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) rodiklis 100 000 gyv.	885,2	744,5	519,5	1059,0	1,25
45. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.	285,8	274,7	219,6	347,1	1,33
46. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.	343,8	181,8	83,8	485,7	1,67
47. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11), rodiklis 10 000 gyventojų	48,5	56,6	26,9	112,0	0,84
48. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	33,8	50,2	13,8	71,7	0,73
49. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	45,4	52,7	28,9	72,0	0,83
50. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	51,9	53,1	28,6	66,0	0,99
51. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	36,7	42,9	26,2	61,4	0,81

2018 m. pabaigoje Akmenės rajono savivaldybėje gyveno 19 124 žmonės. 45,63 proc. (8 726 asmenys) rajono savivaldybės gyventojų sudarė vyrai, 54,37 proc. (10 398 asmenys) – moterys. Lyginant su ankstesniais metais gyventojų skaičius sumažėjo 482 asmenimis (2017 metų pabaigoje – 19 606 asmenų). Vaikai iki 17 m. sudarė 16,96 proc. visų Akmenės rajono savivaldybės gyventojų. 18-44 metų amžiaus gyventojai sudarė 25,66 proc. gyventojų, 45-64 metų amžiaus – 32,53 proc., o 65 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų dalis buvo 24,23 proc. Akmenės rajono savivaldybės gyventojų.

Iš 1 lentelėje „Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Akmenės rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkio rodikliu matyti, kad:

- Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.;
- Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai);
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
- Tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.;
- Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) yra geresni nei Lietuvos.

Dalis Akmenės rajono savivaldybės rodiklių reikšmių patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**):

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
- Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų;
- Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.;
- Ilgalaikio nedarbo lygis;
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;
- Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų;
- Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.;
- Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai);
- Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.;
- Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų;

- Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km (2017 m.);
- Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12) 100 000 gyv.;
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų;
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonoji zona**), tačiau į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį.

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

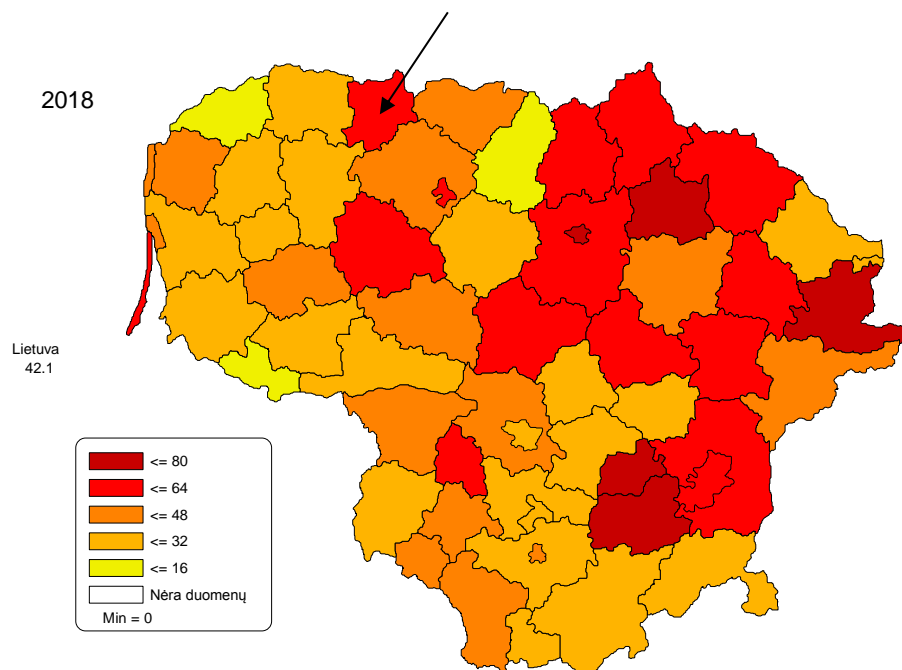
- Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.

II SKYRIUS SPECIALIOJI DALIS

2.1. Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų

Bandymų žudytis skaičius – tai per metus stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose ir stacionaro priėmimo – skubios pagalbos skyriuje užregistruotų bandymų žudytis (TLK-10-AM X60–X64; X66–X84) skaičius. Bandymų žudytis skaičius parodo, kiek Lietuvoje yra bandymų tyčia nutraukti sau gyvenimą.

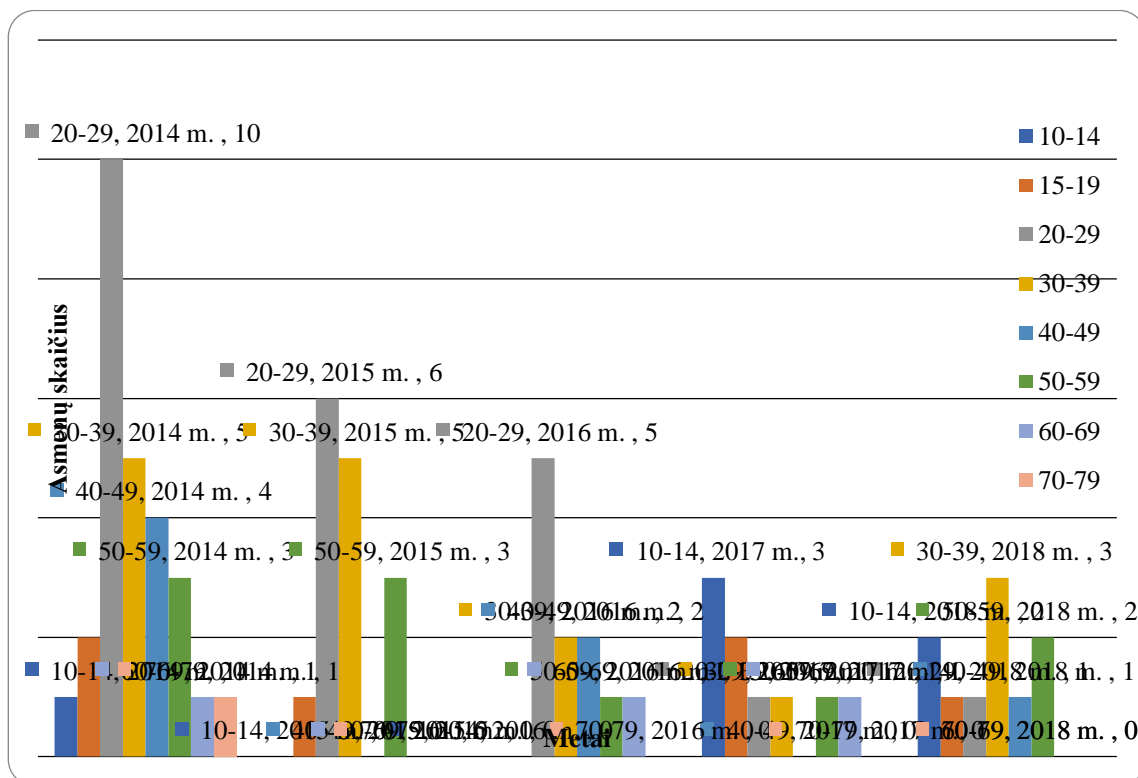
2018 m. Lietuvoje užregistruoti 1179 bandymai nusižudyti (42,1 bandymai žudytis, skaičiuojant 100 000 gyv.). Lietuvos žemėlapyje pagal mažiausius bandymų žudytis rodiklius labiausiai išsiskyrė rytinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyse esančios savivaldybės. Didžiausiais rodikliais išsiskyrė Ignalinos r., Trakų r., Zarasų r. ir Panevėžio m. savivaldybės, kuriose 100 000 gyv. teko nuo 73 iki 81 bandymo žudytis. Tačiau įdomu tai, kad 1179 bandymuose žudytis dalyvavo 1100 asmenų. Tai reiškia, kad 79 Lietuvos žmonės žudėsi ne vieną kartą. Daugiausiai ne po vieną kartą bandžiusiųjų išeiti iš gyvenimo 2018 m. buvo Vilniaus m. savivaldybėje – 19 asmenų. 2018 m. neužregistruotas nei vienas bandymas nusižudyti tik vienoje – Pagėgių savivaldybėje (1 pav.).

1 pav. Bandymų žudytis (X60–X64, X66–X84) skaičius 100 000 gyv. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

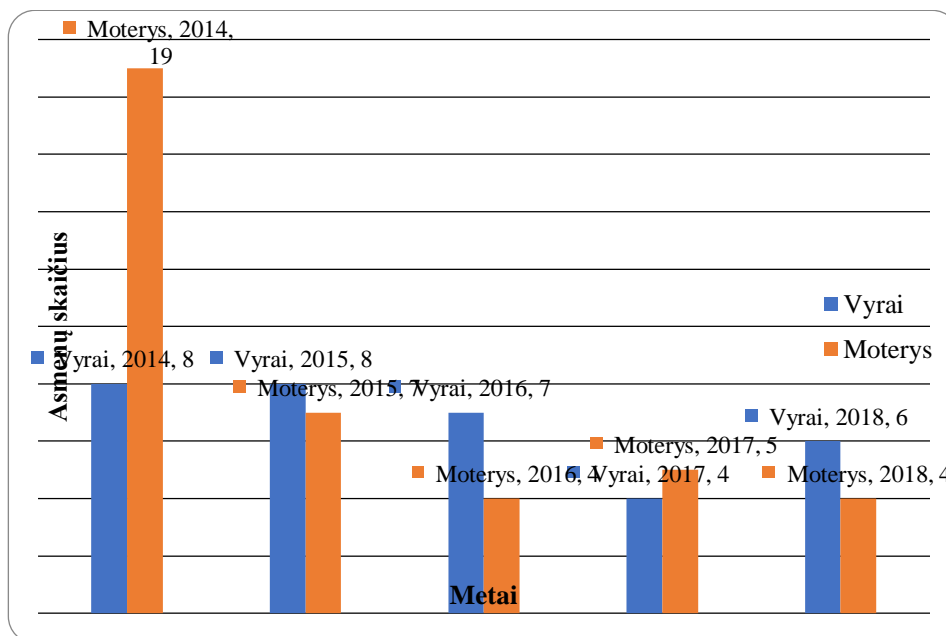
2018 m. Akmenės rajono savivaldybėje užregistruota 10 bandymų žudytis (51,6 atv./100 000 gyv.). Vertinant bandymų žudytis atvejus pagal amžių 2014 – 2018 m. stebima, kad Akmenės rajono savivaldybėje dažniausiai bandė žudyti 20 – 29 m. amžiaus asmenys (23 asmenys). 2018 metais dažniausiai bandė nusižudyti 30 – 39 m. amžiaus asmenys (3 asmenys) (2 pav.).

2 pav. Bandymų žudytis skaičiaus pasiskirstymas amžių Akmenės rajono savivaldybėje abs. sk. 2014 – 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenys

Analizuojant 2014 – 2018 m. bandymų žudytis duomenis lyties aspektu, pastebėta, jog Akmenės rajono savivaldybėje per penkis metus nusižudė daugiau moterų nei vyrų (moterų – 39, vyrų – 33). Pažymėtina, jog 2015 m. bandančių žudytis vyrų buvo 8, tačiau atvejų skaičius buvo 9. Taip pat, 2016 m. bandančių žudytis vyrų priskaičiuota 7 asmenys, o atvejų skaičius – 9 (3 pav.).

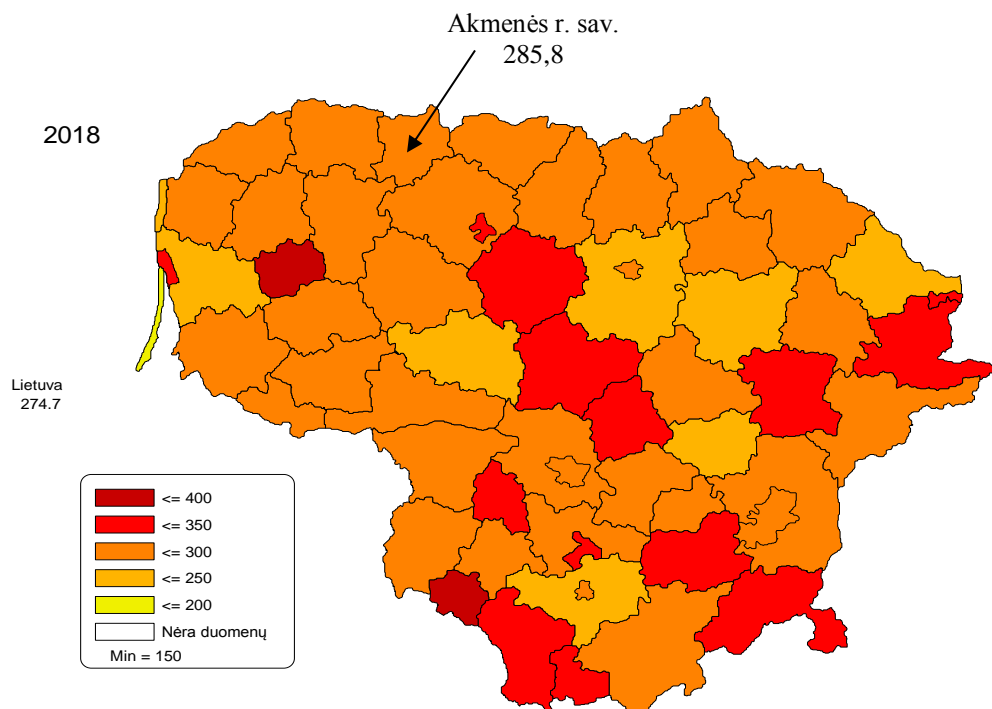

3 pav. Bandymų žudytis skaičius pasiskirstymas pagal lytį Akmenės rajono savivaldybėje abs. sk. 2014 – 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenys

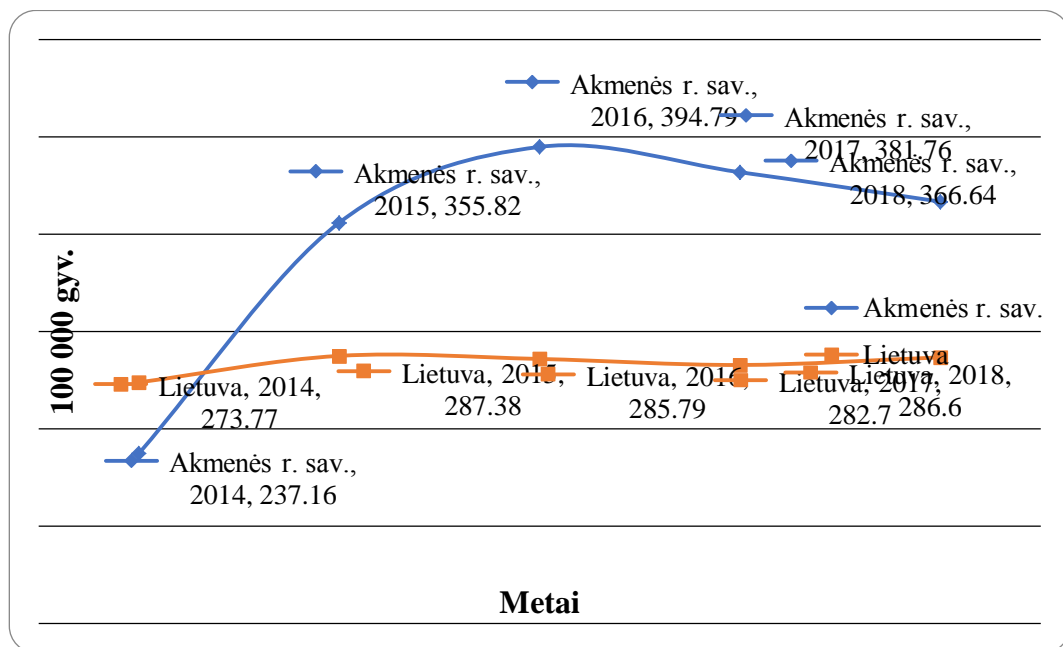
2.2. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.

2018 m. nuo piktybinių navikų mirė 8 028 gyventojai (mirtingumo rodiklis – 286,6/100 000 gyv.) (Mirtingumo rodiklis pateikiamas nestandartizuotas). Žemėlapyje matyti, kad didžiausi standartizuoto mirtingumo rodikliai nuo piktybinių navikų Pagėgių, Neringos ir Kėdainių r. sav. (4 pav.). Vertinant nestandartizuotus rodiklius, didžiausias mirtingumas nuo piktybinių navikų tarp Ignalinos r., Lazdijų r. ir Akmenės r. savivaldybės gyventojų – 381,3 – 407,6/100 000 gyv. Mažiausiais nestandartizuotais rodikliais labiausiai išsiskyrė Klaipėdos r. (188,5/100 000 gyv.) bei Vilniaus m. savivaldybių gyventojai (217/100 000 gyv.).

4 pav. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00–C96) 100 000 gyv. 2018 m.
Šaltinis: *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras*

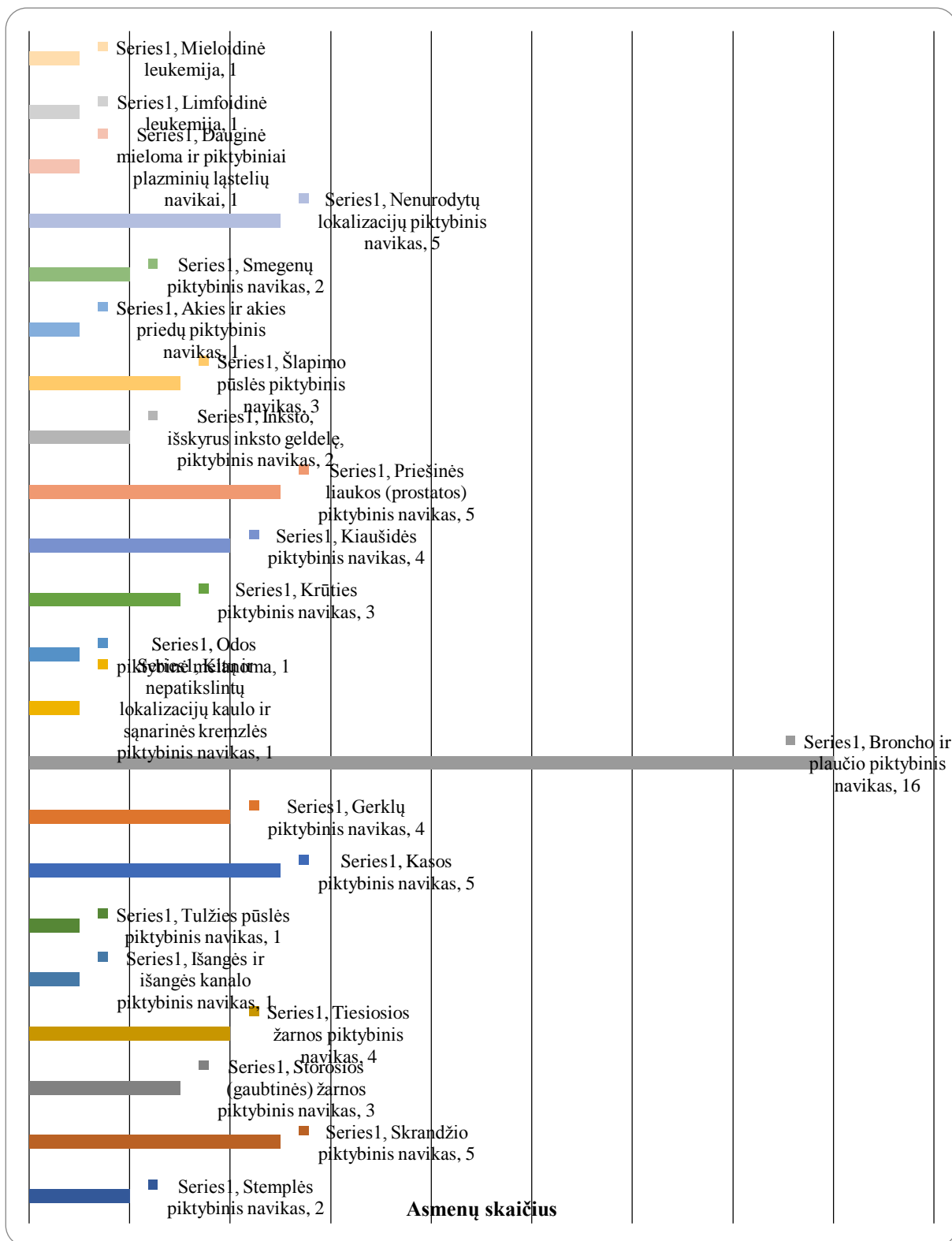
Analizuojant penkerių metų mirtingumo nuo piktybinių navikų dinamiką galima pastebėti, kad Akmenės rajono savivaldybėje 2015 – 2018 m. jis buvo aukštesnis už Lietuvos vidurkį. 2018 m. standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis Akmenės rajono savivaldybėje buvo 1,33 karto didesnis nei Lietuvoje (5 pav.).

5 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Akmenės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje
100 000 gyventojų 2014–2018 m.

Šaltinis: *Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras*

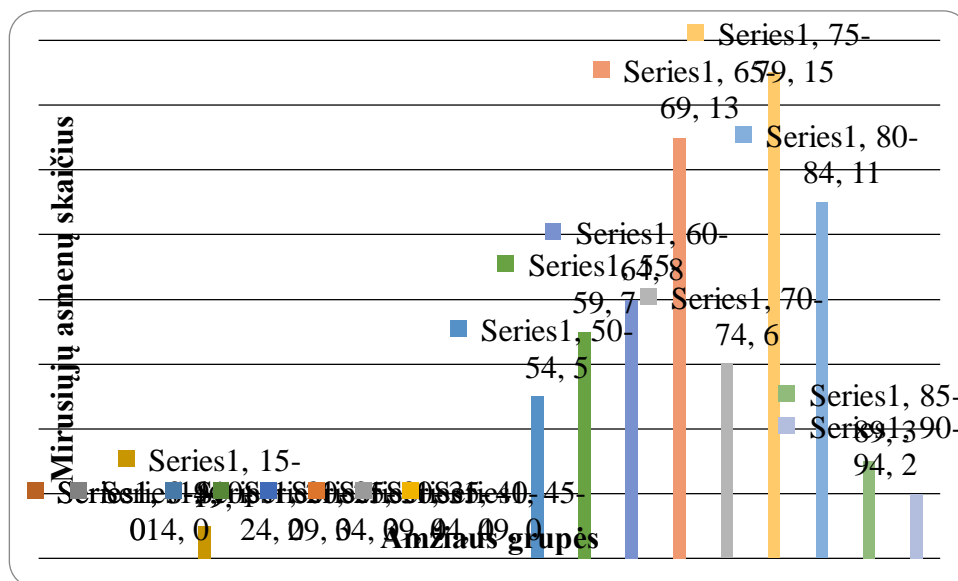
2018 metais Akmenės rajone savivaldybėje nuo piktybinių navikų mirė 71 asmuo. Analizuojant mirtingumo nuo piktybinių navikų lokalizaciją, matyti, kad daugiausiai užregistruota broncho ir plaučių (16 atvejų), priešinės liaukos (prostatos) (5 atvejai), kasos (5 atvejai), skrandžio (5 atvejai) piktybinių navikų (6 pav.)

6 pav. Mirusių nuo piktybinių navikų pagal diagnozių grupes (C00-C97) Akmenės rajono savivaldybėje abs. sk. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

Atsižvelgiant į mirusių asmenų lytį, pastebimas reikšmingas skirtumas (26 mirusiųjų buvo moterys ir 45 – vyrai). Daugiausiai mirties atvejų dėl piktybinių navikų Akmenės rajono savivaldybėje užregistruota 75-79 m. gyventojų amžiaus grupėje (15 atvejų) (7 pav.).

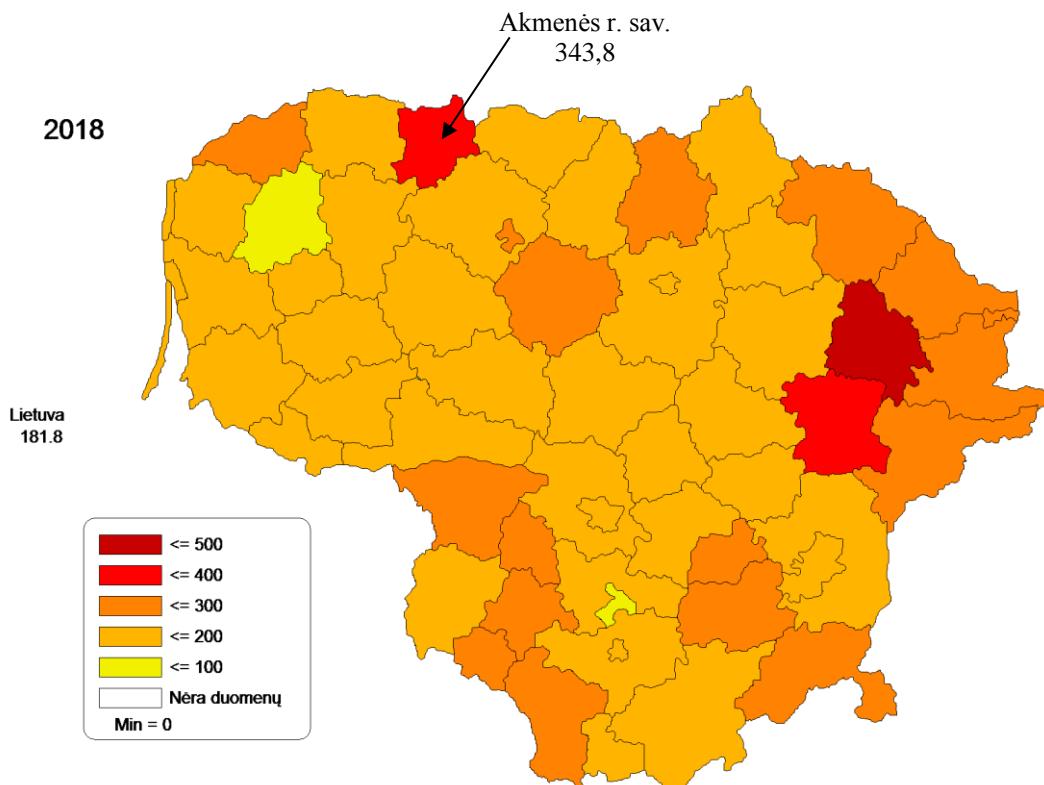

7 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Akmenės rajono savivaldybėje, atsižvelgiant į amžiaus grupę, abs. sk. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

2.3. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69), rodiklis 100 000 gyventojų

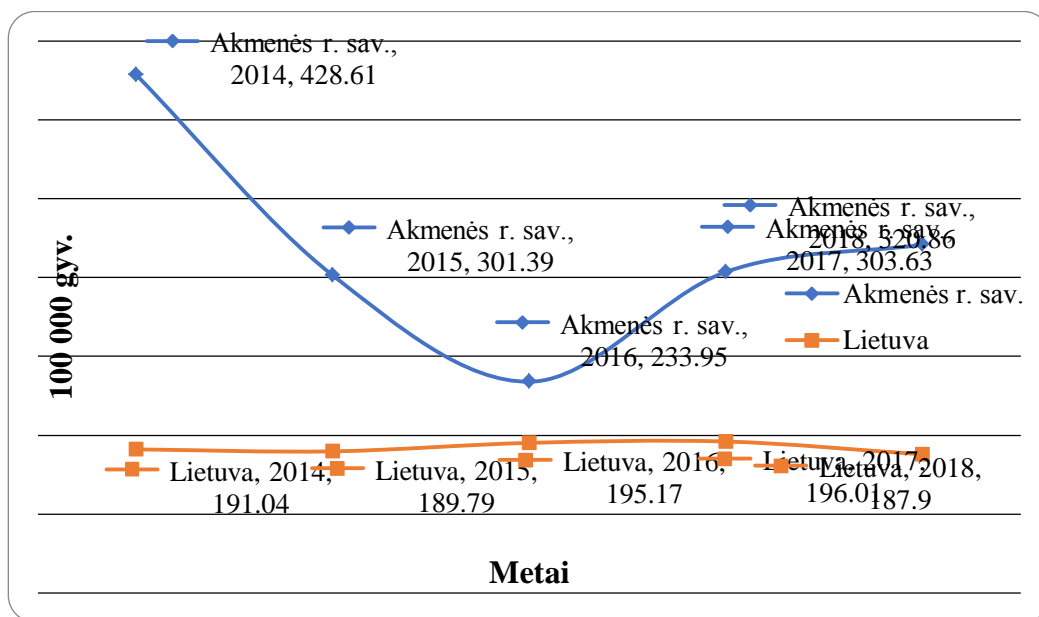
2018 m. nuo cerebrovaskulinių ligų (smegenų infarkto, intracerebrinio kraujavimo, smegenų arterijų užsikimšimo ir kt. ligų) mirė 5 352 žmonės (mirtingumo rodiklis – 191/100 000 gyv.) (Mirtingumo rodiklis pateikiamas nestandartizuotas). Žemėlapyje matyti, kad didesnis mirtingumo rodiklis dėl šių mirties priežasčių rytinėje Lietuvos dalyje (8 pav.). Didžiausias mirtingumo rodiklis, kaip ir 2017 m., išliko Utenos r. savivaldybėje, kur rodiklis daugiau nei 3 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį. 2018 m. Akmenės rajono savivaldybėje standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo cerebrovaskulinių ligų viršija Lietuvos rodiklį 1,67 karto.

8 pav. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60–I69) 100 000 gyv. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

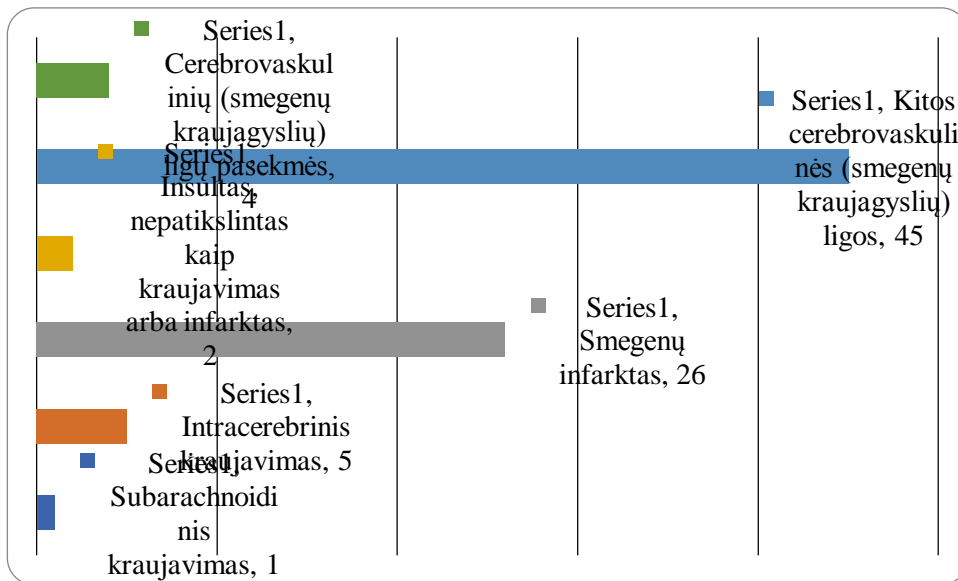
Per 2014–2018 metus, mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis, tenkantis 100 000 gyventojų, Lietuvoje išlieka beveik stabilus, Akmenės rajono savivaldybėje minėtas rodiklis labiausiai didžiausią reikšmę turėjo 2014 metais. Nuo 2016 metų šis rodiklis Akmenės rajono savivaldybėje nuolat augo (9 pav.).

9 pav. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų Akmenės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2014–2018 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

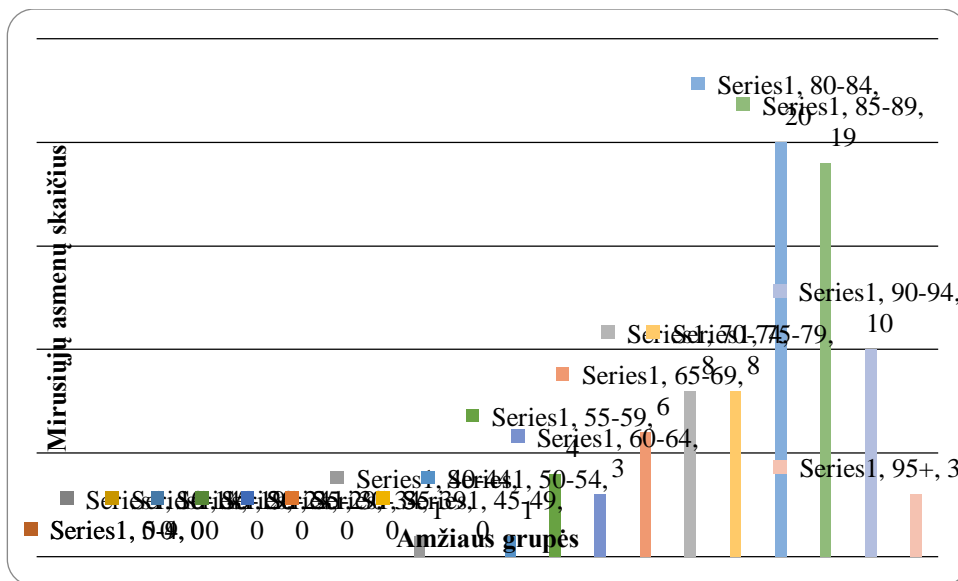
Dažniausia mirčių dėl cerebrovaskulinių ligų priežastis skiriamos kitos smegenų kraujagyslių ligos, 2018 m. tai sudarė 54,2 proc. visų mirčių dėl cerebrovaskulinių ligų. Išsamiau mirčių skaičius pagal cerebrovaskulinių ligų diagnozių grupes pateiktas 10 paveiksle.

10 pav. Mirusių nuo cerebrovaskulinių ligų diagnozių grupes (C00-C97) Akmenės rajono savivaldybėje abs. sk. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

Nuo cerebrovaskulinių ligų 2018 m. Akmenės rajono savivaldybėje iš viso mirė 83 asmenys – 51 moteris ir 32 vyrai. Daugiausia nuo cerebrovaskulinių ligų mirė 80-84 amžiaus asmenys – 20 mirčių atvejų, taip pat 19 asmenų mirė 85-89 m. amžiaus grupėje. Detaliau mirčių skaičius pagal amžių pavaizduotas 11 paveiksle.

11 pav. Mirčių dėl cerebrovaskulinių ligų skaičius pagal amžiaus grupes Akmenės rajono savivaldybėje abs. sk. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

III SKYRIUS

APIBENDRINIMAS

1. Atlikus Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos analizę, nustatyta, jog Akmenės rajono savivaldybėje gyventojų skaičius mažėja, 2018 m. gyveno 19 124 gyventojai, t. y. 482 gyventojais mažiau nei 2017 m. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 72,9 m. (2017 m. – 74,2 metai). Pagal amžiaus grupes 2018 metais didžiausią dalį (32,53 proc.) sudarė 45–64 metų amžiaus gyventojai. Akmenės rajono savivaldybėje 2018 m. gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. buvo -19,0 (2017 m. siekė -26,4). 2018 metais gimė 140 kūdikių – 35 kūdikiais mažiau negu 2017 m.

2. Akmenės rajono savivaldybės analizuotų rodiklių reikšmės, lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais, pasiskirsto taip: 7 rodiklių (14,6 proc.) pateko į geriausių rodiklių grupę (žalia spalva), 24 rodikliai (50,0 proc.) – pateko į viduriniąją kvintilių grupę (geltonoji zona) ir 17 (35,4 proc.) rodikliai pateko į prasčiausių kvintilių grupę (raudona spalva). Iš pastarosios grupės buvo išrinktos 3 prioritetinės Akmenės rajono savivaldybėje sritys išsamesnei analizei: bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų; standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.; standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.

- 2018 m. Akmenės rajono savivaldybėje užregistruota 10 bandymų žudytis (51,6 atv./100 000 gyv.). Analizuojant duomenis, stebima, jog dažniausiai bandė nusižudyti 30 – 39 m. amžiaus asmenys (3 asmenys), vertinant pagal lytį – 6 vyrai ir 4 moterys.

- 2018 m. standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis Akmenės rajono savivaldybėje buvo 1,33 karto didesnis nei Lietuvoje. Dėl piktybinių navikų mirė 71 rajono gyventojas – 26 moterys ir 45 vyrai. Daugiausiai užregistruota mirčių dėl broncho ir plaučių (16 atvejų), priešinės liaukos (prostatos) (5 atvejai), kasos (5 atvejai), skrandžio (5 atvejai) piktybinių navikų. Daugiausiai mirties atvejų dėl piktybinių navikų Akmenės rajono savivaldybėje užregistruota 75-79 m. gyventojų amžiaus grupėje (15 atvejų).

- Akmenės rajono savivaldybėje 2018 m. standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo cerebrovaskulinių ligų registruojamas 343,8 atvejų 100 000 gyventojų. Nuo 2016 metų šis rodiklis Akmenės rajono savivaldybėje nuolat augo, o 2018 m. Lietuvos rodiklį viršija jau 1,67 karto. Nuo cerebrovaskulinių ligų 2018 m. Akmenės rajono savivaldybėje iš viso mirė 83 asmenys – 51 moteris ir 32 vyrai. Daugiausia nuo cerebrovaskulinių ligų mirė 80-89 amžiaus asmenys (39 mirčių atvejai).

IV SKYRIUS REKOMENDACIJOS

Akmenės rajono savivaldybės gyventojams:

- aktyviau patiems gyventojams įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse ir didinti nepakantumą sveikatą žalojantiems veiksniams;
- aktyviau dalyvauti Visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose sveikatinimo veiklos renginiuose (akcijose, paskaitose, užsiėmimuose);
- reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą, aktyviai dalyvauti ir paraginti artimuosius dalyvauti valstybinėse profilaktikos ir kontrolės programose (onkologinėse, širdies ir kraujagyslių) nustatytoms gyventojų amžiaus grupėms;
- mažinti pagrindinius mirtingumo nuo vėžio rizikos veiksnius: tabako rūkymo ir alkoholio vartojimo paplitimo mažinimas, sveikos mitybos skatinimas, atsvario ir nutukimo rizikos veiksnių eliminavimas, fizinio aktyvumo skatinimas.
- propaguoti ligų profilaktikos priemones: sveiką gyvenseną, saikingą mitybą, fizinį aktyvumą.

Akmenės rajono savivaldybės administracijai, savivaldybės įstaigoms:

- Atsižvelgiant į Akmenės rajono savivaldybės bendruomenės sveikatos tarybos nustatytus prioritetus bei gyventojų sveikatos būklės rodiklius ir jai įtaką darančius aplinkos veiksnius, planuoti, rengti ir vykdyti visuomenės sveikatos programas;
- plėtoti fiziniam aktyvumui palankią infrastruktūrą (dviračių takų plėtra, laisvalaikio ir sveikatingumo zonų įrengimas, vandens telkinių saugumą);
- tobulinti darbuotojų kvalifikaciją, ugdyti gebėjimus sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais;
- skatinti įvairias institucijas organizuoti šventes be alkoholio ir ieškoti alternatyvių laisvalaikio praleidimo būdų;
- skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiskai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas;
- gerinti paslaugų prieinamumą atstumo, laiko ir kainos atžvilgiu.

Sveikatos priežiūros įstaigoms:

- gerinti ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę;
- kaip įmanoma ankščiau diagnozuoti ligas, jas valdyti ir gydyti bei vykdyti tęstinę sveikatos priežiūrą;

- skatinti rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, išmokti valdyti stresą; sudaryti sąlygas gyventojams sportuoti, užsiimti fizine veikla.
- nuolat gerinti skirtingų sričių ir lygių gydytojų bendradarbiavimą.

Akmenės rajono visuomenės sveikatos biurui:

- didinti gyventojų informuotumą sveikatos tematika rengiant specialią dalomąją medžiagą pagal gyventojų amžiaus grupes ir poreikius, skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti Biuro organizuojamose sveikatinimo veiklose;
 - gerinti gyventojų sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietines informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką;
 - skatinti rajono gyventojus reguliariai tikrintis sveikatą ir dalyvauti valstybinėse profilaktikos ir kontrolės programose (onkologinėse, širdies ir kraujagyslių) nustatytoms gyventojų amžiaus grupėms;
 - didinti gyventojų informuotumą apie psichologinių pagalbos tarnybų veiklą ir psichologinės pagalbos gavimo būdus;
 - skatinti Akmenės rajono savivaldybės įmonių ir įstaigų darbuotojus stiprinti jų sveikatą.
-